

*УДК: 341.24(497.11:497-15)
Biblid 1451-3188, 17 (2018)
Год XVII, бр. 63, стр. 231-249
Изворни научни рад*

ФОРМАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ПРАВНЕ И БЕЗБЕДНОСНЕ САРАДЊЕ ИЗМЕЂУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ ДРЖАВА ЗАПАДНОГ БАЛКАНА

проф. др Војислав ЈОВИЋ

Драган МАНОЈЛОВИЋ

проф. др Здравко ПЕТРОВИЋ¹

Abstract: The inter-state cooperation, whether bilateral or multilateral, is one of the key factors which improves different areas of national states and makes them more efficient. From the standpoint of legal security cooperation and cooperation in the field of criminal and security issues, transnational cooperation contributes to a more efficient fight against crime and efficient resolution of certain issues in the national security of the signatory countries. The significance of the instrument of interstate cooperation in the Western Balkans, among other things, is particularly evident due to border crossing liberalization and the representation of the dual citizenship institute. These are some of the factors that favour the development of various forms of criminal activity, and provide opportunities for perpetrators of criminal offenses to relatively quickly and safely leave the territory of the State where the offense was committed. Hence, the formal legal regulation of interstate cooperation and assistance in criminal and security issues are extremely important. Starting from the main hypothesis that international treaties as formal legal prerequisites are essential for the establishment of inter-state cooperation in various spheres of social life, and directing the focus to the field of criminal justice and security cooperation, this paper presents some international legal standards in this area, along with a descriptive analysis of their most important provisions. From the analysis of certain international legal standards it seems, formally speaking, that they cover a significant part of the legal safety issues and that in the factual sense, the implementation of agreed issues is not too advanced. One of the reasons for this situation is certainly the fact that the countries of the Western Balkans are in transition, they are occupied by the process of integration into the European Union, and compatibility of their legal systems is

¹ Правни факултет, Мегатренд универзитет, Београд. E-mail: vjovicbg@gmail.com

not yet achieved. Areas covered in this paper are particularly related to: legal assistance in criminal matters (extradition, mutual execution of court decisions); protection of classified information; police cooperation; protection of human rights and fundamental freedoms; security; law enforcement; the Statute of limitations of criminal offenses; assistance in civil and criminal matters; illegal entry and residence; the fight against crime. The work concludes with the research which includes the types and forms of criminal legal aid and police cooperation which were carried out on the basis of signed contracts and agreements, as well as the assessment of their effectiveness.

Key words: international treaties, international agreements, security, cooperation

1) УВОД

Земље Западног Балкана које пролазе кроз фазу транзиције у условима конфликта између националних и западних политичких култура, перманентну тежњу усмеравају ка политичкој модернизацији која се не може посматрати само из економског и политичког аспекта, већ знатно шире.² Ако се политичка модернизација тумачи као процес трансформације из традиционалног у савремено друштво, онда она обухвата промену политичког система који представља саставни део општег система транзиције. Када говоримо о промени политичког система, онда подразумевамо промену свих чиниоца политичког живота, све институције и друге субјекте који имају утицаја на процес доношења одлука, односно на процес стварања и остваривања права у различитим областима друштвеног живота. Остваривање концепта правне државе као дела политичке модернизације, примарно обухвата реформу правног система и система безбедности, нарочито усаглашавањем законодавства и безбедносних процедура са системима савремених држава. Међудржавна правно безбедносна сарадња као облик флексибилизације правно безбедносног система представља веома значајан корак ка свеукупној политичкој модернизацији, нарочито ако се остварује у процесу у којем је једна од страна уговорница транзициона држава или се остварује између транзиционих држава. У складу са насловом теме, акценат стављамо на правно безбедносну сарадњу између држава Западног Балкана које су, по свему судећи, у дубокој транзицији без обзира што су неке од њих формално постале део савременог друштва. Формалноправни предуслови за остваривање међудржавне кривичноправне и/или безбедносне сарадње подразумевају конкретне правне акте којима се манифестују правна правила у узајамном регулисању конкретне области.³ Они су, по правилу, међународног

² Зоран Милошевић, *Политичка модернизација*. Институт за политичке студије, Београд, 2010, стр. 16.

³ Станко Бејатовић, *Међународна кривичноправна помоћ и међународни кривични суд*, Интермех, Београд, 2007, стр. 25.

карактера у форми уговора или споразума (билатерални или мултилатерални),⁴ али могу да буду и националног карактера у складу са националним правним стандардима по принципу узајамности, односно реципроцитета. Правна помоћ у кривичним стварима може бити двојака: активна, када једна од страна уговорница тражи помоћ од друге стране, односно пасивна када једна од страна уговорница пружа помоћ другој страни. Иначе, према тумачењу одређених аутора, за пружање правне помоћи није неопходно постојање међународних уговора и националних прописа, односно да пружање помоћи није међународна обавеза већ ствар дискреционе одлуке сваке државе која се по правилу заснива на фактичком или формалном реципроцитету.⁵ Међудржавна сарадња је по правилу најефикаснија када се спроводи на основу закљученог уговора, из разлога што је такав облик формалноправног предуслова најфлексибилнији и представља одраз узајамног поверења између уговорних страна.

2) ФОРМАЛНОПРАВНИ ПРЕДУСЛОВИ САРАДЊЕ

Формалноправне предуслове за правно безбедносну сарадњу између Републике Србије и других држава Западног Балкана (бивших југословенских република), приказујемо дескрипцијом одредби појединих међународних уговора које су стране уговорнице закључиле на бази билатералних односа.

Билатерална сарадња између Републике Србије и Републике Словеније

Правна помоћ у кривичним стварима:

Уговор између Републике Србије и Републике Словеније о изручењу, сачињен на Брду код Крања 15. априла 2011. године потврђен 22. новембра 2011. године.⁶ Према одредбама уговора, државе уговорнице се обавезују да ће изручивати једна другој лица која се у држави која тражи изручење гоне због кривичног дела или се траже ради извршења правноснажно изречене казне

⁴ Уговори се по правилу закључују у области правне помоћи у кривичним стварима, а споразуми у области полицијске сарадње и других безбедносних питања.

⁵ Тихомир Васиљевић, Момчило Грубач, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Службени гласник. Београд, 2002, стр. 924. „Фактички реципроцитет постоји када се држава која тражи пружање помоћи позива на ранији случај када је она била у улози државе која пружа помоћ, док је формални реципроцитет заснован на декларацији о реципроцитету као посебној врсти споразума.“

⁶ Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Словеније о изручењу „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 9/2011.

затвора или мере безбедности, односно васпитне мере.⁷ Правни оквир спровођења уговора односи се на: изручење ради кривичног гоњења само за кривична дела за која је, како према праву државе молиље тако и према праву замољене државе, прописана казна затвора у трајању од најмање једне године или се може изрећи мера безбедности, односно васпитна мера у трајању дужем од једне године, затим изручење ради извршења правноснажно изречене казне затвора или мере безбедности, односно васпитне мере за кривична дела која су кажњива према праву обе државе уговорнице и ако трајање казне затвора или мере безбедности, односно васпитне мере, или њихов остатак који треба да се изврши, износи најмање четири месеца, као и изручење за више кривичних дела која су по закону државе молиље као и по закону замољене државе кажњива казном затвора или мером безбедности, односно васпитном мером, а ако нека од њих не испуњавају услове у погледу висине прописане кривичне санкције, изручење се може дозволити и за та кривична дела. Одбијање изручења, поред осталих разлога каталогски наведених у уговору, односи се и на лица која на дан одлучивања о молби за изручење имају држављанство замољене државе, дакле изручење својих држављана није дозвољено, с тим што су државе уговорнице у таквим случајевима дужне да примене институт трансфера кривичног поступка. Поред наведеног, уговором су регулисана и питања одлагања изручења и привремено изручење, стицај молби за изручење, поступак изручења, примена начела специјалности и административна питања.

Уговор између Републике Србије и Републике Словеније о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима, сачињен на Брду код Крања 15. априла 2011. године, потврђен 22. новембра 2011. године.⁸ Према одредбама уговора, правна помоћ у грађанским стварима обухвата: ослобађање од плаћања трошкова судског поступка и давања обезбеђења парничних трошкова; начин поступања са замолницама; исправе и заоставштине. Правна помоћ у кривичним стварима обухвата: 1) извршење процесних радњи /позивање и достављање писмена, саслушање окривљеног, испитивање сведока, вештака и других лица, увиђај, претресање просторија и лица, привремено одузимање предмета;/ 2) примену

⁷ Изручење окривљеног и осуђеног и други облици међународне кривичноправне помоћи, прописан је и националним Законом о међународној правној помоћи у кривичним стварима „Службени гласник РС“, бр. 20/2009.

⁸ Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Словеније о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 9/2011. Уговор није ступио на снагу с обзиром да га словеначка страна још увек није ратификовала, тако да се међународна правна помоћ са Републиком Словенијом (осим изручења и извршавања судских одлука у кривичним стварима) пружа на основу Европске конвенције о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима од 20. априла 1954. године „Службени лист СРЈ – Међународни уговори“, бр. 10/2001.

посебних мера (надзор и снимање телефонских и других разговора или комуникација и оптичка снимања лица, контролирана испорука, склапање симулованих правних послова, прикривене радње, претраживање рачунарског система или његовог дела и у њему сачуваних података, као и обрада тих података); 3) размену обавештења и достављање писмена и предмета који су у вези са кривичним поступком, достављање података без замолнице, саслушање аудио и видео-конференцијском везом, формирање заједничких истражних тимова; 4) привремену предају лица лишеног слободе ради испитивања у својству сведока или вештака или суочења пред надлежним органом државе молиље. Поред наведеног, у оквиру правне помоћи у кривичним стварима, уговором су регулисана и питања као сто су: присуство радњама правне помоћи, случајеви достављања података без замолнице, одлагање и одбијање правне помоћи, услови за уступање и преузимање кривичног гоњења.

Уговор између Републике Србије и Републике Словеније о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима, потписан у Београду 30. новембра 2011. године, потврђен 22. новембра 2012. године.⁹ Уговором је прописана обавеза држава уговорнице да, на основу замолнице, међусобно извршавају правноснажне судске одлуке у кривичним стварима које донесе суд једне државе уговорнице против држављанина друге државе уговорнице или против лица које на њеној територији има пребивалиште, које се односе на преузимање извршења казне затвора и других мера које подразумевају лишење слободе и преузимање надзора над лицима којима је изречена условна осуда у току времена проверавања. Извршење или надзор преузеће се ако су испуњени следећи услови: ако је осуђено лице држављанин државе извршења или у њој има пребивалиште; ако је судска одлука правноснажна и извршна; ако осуђено лице да сагласност; ако је дело, на коме се заснива правноснажна судска одлука, кривично дело према праву обе државе уговорнице; ако држава која је изрекла кривичну санкцију и држава која је преузима, постигну сагласност о преносу извршења или надзора. Уговором су прописана и друга питања која се односе на поступак извршења кривичне санкције и надзор, као и одређена административна питања.

Полицијска сарадња:

Споразум између Владе Републике Србије и Владе Републике Словеније о полицијској сарадњи, потписан у Љубљани 14. новембра 2012. године, потврђен 8. априла 2013. године.¹⁰ Према одредбама споразума, полицијска сарадња

⁹ Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Словеније о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 5/2012.

¹⁰ Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Словеније о полицијској сарадњи „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 4/2013.

између уговорних страна заснива се на принципу реципроцитета и обухвата следеће области: 1) размену информација, укључујући податке о личности и остале мере у складу са сврхом споразума и националним законодавством уговорних страна, као и преузетим међународним обавезама; 2) сарадњу у свим облицима полицијског надзора, контролираним испорукама, прикривеним операцијама, заштити сведока, заједничким истражним тимовима, сарадњу у случајевима талачких ситуација и преговарања, процени претње по јавну безбедност на великим приредбама, безбедности на путевима, обучавању и упућивању официра за везу; 3) размену искустава у погледу мера за спречавање и борбу против криминала, као и у погледу заједничке анализе стања криминалитета, размене експертских посета и пружање информација и чињеница које су у вези са стањем криминалитета и трендовима криминалитета у ове две државе. Област размене података о личности уређен је на начин који подразумева да уговорне стране могу, у складу са својим националним законодавством,¹¹ да размењују: 1) податке о личности појединаца који учествују у извршењу или припремању кривичног дела и њихове везе у погледу извршења кривичног дела: презиме, претходно презиме, име, остала имена (псеудоними, надимци), пол, датум и место рођења, место становања, садашње и претходно држављанство и биометријске податке појединца; 2) податке документа који доказује идентитет појединца у складу са претходно наведеним подацима, односно пасош или други путни документ (број, датум издавања, орган издавања, место издавања, период важења, област важења); 3) податке који се односе на отисак прста или отисак длана лица које је укључено у извршење кривичног дела, ДНК узорак или профил, лични опис, фотографија; 4) податке које су полицијски органи овлашћени да прикупљају, обрађују и размењују. Непосредно спровођење споразума врши се преко Министарства унутрашњих послова, односно Дирекције полиције уговорних страна, по принципу директне размене захтева. Захтеви као и одговори на захтеве достављају се у писаној форми, а у хитним случајевима и усмено након чега мора да уследи писани захтев. Начин достављања података о личности детерминисан је врстом података, односно степеном њихове

¹¹ Закон о заштити података о личности „Службени гласник РС“, бр. 97/2008, 104/2009-др. закон, 68/2012-одлука УС и 107/2012. Према одредбама овог закона, подаци се могу износити из Републике Србије у државу чланицу Конвенције о заштити лица у односу на аутоматску обраду личних података Савета Европе, као и у државу која није чланица наведене Конвенције, односно међународну организацију, ако је у тој држави, односно међународној организацији, прописом, односно уговором о преносу података, обезбеђен степен заштите података у складу са конвенцијом. Приликом изношења података, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, утврђује да ли су испуњени услови и спроведене мере заштите података приликом њиховог изношења из Републике Србије и даје дозволу за изношење.

осетљивости. Иначе, област заштите података о личности споразумом је посебно уређена, најпре дефинисањем појмова „подаци и личности“ и „обрада података о личности“,¹² а потом и питања обрађивања података, њихове веродостојности и ажурности, сврхе коришћења, уступање другим надлежним органима и трећим државама, време и начин чувања, као и поступак исправљања и брисања.

Билатерална сарадња између Републике Србије и Републике Хрватске

Правна помоћ у кривичним стварима:

Уговор између Републике Србије и Републике Хрватске о изручењу, сачињен у Београду 29. јуна 2010. године, потврђен 22. децембра 2010. године.¹³ Према одредбама уговора, државе уговорнице обавезују се да на молбу једна другој изруче лица која се у држави молиљи гоне због кривичног дела или се траже ради извршења казне затвора или друге мере која укључује одузимање слободе, према праву држава уговорница. У складу са начелом идентитета норме и обостране кажњивости, изручење ради кривичног гоњења биће дозвољено само ако је за кривично дело према праву обе државе уговорнице прописана казна затвора или мера која укључује одузимање слободе у трајању од најмање једне године, док ће изручење ради извршења правноснажно изречене казне затвора или мере која укључује одузимање слободе бити дозвољено само за кривична дела која су кажњива према праву обе државе уговорнице и ако трајање казне затвора или мере која укључује одузимање слободе, односно њихов остатак који се треба извршити износи најмање

¹² *Подаци о личности* означавају све информације везане за физичко лице чији је идентитет утврђен или се може утврдити („предмет података“). Лице чији се идентитет може утврдити је лице које се може идентификовати, непосредно или посредно, такође према звуку, сликама, деловима тела или изгледу, нарочито према јединственом матичном броју или према једном или више чинилаца карактеристичних за физички, физиолошки, ментални, економски, културни или друштвени идентитет лица. *Обрада података о личности* означава сваку операцију или низ операција које се врше над подацима о личности, без обзира да ли на аутоматски начин или не, као што су прикупљање, бележење, преписивање, умножавање, копирање, преношење, претраживање, разврставање, похрањивање, раздвајање, укрштање, обједињавање, уподобљавање, мењање, обезбеђивање, коришћење, стављање на увид, откривање, објављивање, ширење, организовање, чување, прилагођавање, откривање путем преноса или на други начин, прикривање, измештање и на други начин чињење недоступним, као и спровођење других радњи у вези са наведеним подацима.

¹³ Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Хрватске о изручењу „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 13/2010.

четири месеца. Уговором је такође прописано изручење држављана замољене државе или лица без држављанства са пребивалиштем у замољеној држави које ће се дозволити само за кривична дела организованог криминала и корупције у складу са њиховим међународно прихваћеним дефиницијама, нарочито узимајући у обзир: Конвенцију Уједињених нација против транснационалног организованог криминала, с протоколима; Конвенцију Уједињених нација против корупције; и Кривично-правну конвенцију о корупцији, с протоколом. Рестриктивном одредбом уговора прописано је да се изручење се неће дозволити за лице које ужива азил на територији замољене државе, као и за лице чије би изручење било у супротности са обавезама замољене државе из мултилатералних уговора који је обавезују, а посебно обавезама из Европске конвенције о екстрадицији из 1957. године и додатних протокола. Поред наведених, уговором су прописана и друга питања која се односе на поступак изручења.

Полицијска сарадња:

Споразум између Владе Републике Србије и Владе Републике Хрватске о полицијској сарадњи, потписан у Ријеци 25. маја 2009. године, потврђен 23. марта 2010. године.¹⁴ Према општим одредбама споразума, полицијска сарадња обухвата: 1) утврђивање власника и лица на која су возила регистрована, као и лица која управљају моторним возилима, ваздушним и воденим превозним средствима; 2) провере о возачким дозволама, пловидбеним дозволама и сличним дозволама; 3) утврђивање пребивалишта, боравишта и њиховог правног основа; 4) утврђивање власника и корисника телефонских прикључака или других телекомуникационих уређаја; 5) утврђивање идентитета; 6) информације о пореклу ствари, на пример оружја, моторних возила, као и водених превозних средстава (провере у вези са правним основом); 7) информације о поседовању и власништву непокретности, покретности и хартија од вредности; 8) усклађивање и покретање првих мера потраге; 9) посебне доказне радње; 10) прикупљање потребних обавештења; 11) спровођење конкретних мера при пружању заштите сведока; и 12) откривање, обезбеђење трагова, анализа и упоређивање трагова. Одредбе о посебним облицима полицијске сарадње обухватају сарадњу у области: контролисана испоруке (за кривична дела недозвољене трговине опојним дрогама, оружјем, експлозивним направама, фалсификованим новцем); прикривених иследника; заштите сведока; слања официра и сарадња у области безбедности на спортским и другим великим манифестацијама. Споразумом је поред осталог прописана сарадња која се тиче

¹⁴ Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Хрватске о полицијској сарадњи „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 19/2010.

заштите личних и тајних података, правни статус службених лица када обављају послове на територији стране уговорнице, као и административно техничка питања.

Билатерална сарадња између Републике Србије и Републике Македоније

Правна помоћ у кривичним стварима:

Уговор између Републике Србије и Републике Македоније о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима, потписан у Београду 29. новембра 2011. године, потврђен 22. новембра 2012. године.¹⁵ Предмет уговора обухвата обавезу страна уговорница да на основу замолнице, међусобно извршавају правноснажне судске одлуке у кривичним стварима које је донео суд једне државе уговорнице против држављана друге државе уговорнице или против лица која на њеној територији имају пребивалиште, које се односе на: казне затвора и друге мере које укључују одузимање слободе; казне затвора и друге мере које укључују одузимање слободе уз премештај (трансфер) осуђених лица и надзор над лицима којима је изречена условна осуда у току времена проверавања. Формалноправне претпоставке за спровођење извршења или надзора подразумевају: да је осуђено лице држављанин државе извршења или у њој има пребивалиште; да је судска одлука правноснажна и извршна; да је дело на коме се заснива судска одлука кривично дело према праву обе државе уговорнице; да дело на коме се заснива судска одлука, по мишљењу државе извршења, није политичке или војне природе; да извршење или надзор нису у супротности са основним начелима правног поретка државе извршења; да извршење или надзор нису у супротности са другим обавезама државе извршења из мултилатералних конвенција; да се у држави извршења против осуђеног лица не води кривични поступак због кривичног дела за које се тражи пренос извршења или надзора; да осуђено лице у држави извршења није већ правноснажно осуђено за исто кривично дело или ослобођено од оптужбе; да извршење кривичне санкције није застарело према праву једне од држава уговорница; да судска одлука није донета у одсуству осуђеног; и да осуђено лице не ужива право азила у држави изрицања. Уговором је надаље прописан поступак извршења, односно надзора и друга питања административне природе.

Уговор између Републике Србије и Републике Македоније о изручењу, потписан у Београду 29. новембра 2011. године, потврђен 24. децембра 2012.

¹⁵ Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Македоније о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 5/2012.

године.¹⁶ Предмет уговора јесте изручење окривљених и осуђених лица, односно обавеза државе уговорнице да на молбу једна другој изруче лица која се у држави молиљи гоне због кривичног дела или се траже ради извршења казне затвора или друге мере која укључује одузимање слободе у складу са правом држава уговорница. Уговором су поред осталог регулисана и врста кривичних дела за која је дозвољено изручење и сопствених грађана. Наиме, држава уговорница може да одобри изручење својих држављана само за кривична дела организованог криминала и корупције, као и кривично дело прање новца за која је према праву обе државе уговорнице прописана казна затвора или мера која укључује одузимање слободе у трајању од четири године или тежа казна, односно ради извршења правноснажно изречене казне затвора или мере која укључује одузимања слободе такође само за кривична дела организованог криминала и корупције,¹⁷ као и кривично дело прање новца која су кажњива према праву обе државе уговорнице, и ако трајање изречене казне затвора или мере која укључује одузимање слободе, односно њихов остатак који треба да се изврши износи најмање две године.

Полицијска сарадња:

Споразум између Владе Републике Србије и Владе Републике Македоније о полицијској сарадњи, потписан у Београду 30. новембра 2011. године, потврђен 26. новембра 2013. године.¹⁸ Предмет споразума у складу са националним законодавством обухвата полицијску сарадњу која се односи на: 1) идентификовање власника и лица која користе превозна средства; 2) провере које се односе на јавне исправе и на друга документа у вези са њима; 3) утврђивање пребивалишта и боравишта; 4) идентификовање власника и корисника телефонских бројева или других средстава за комуникацију; 5) утврђивање идентитета лица; 6) утврђивање порекла предмета којим је извршено кривично дело или које проистиче из извршеног кривичног дела; 7) прикупљање потребних обавештења; 8) спровођење конкретних мера које се

¹⁶ Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Македоније о изручењу „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 6/2012.

¹⁷ Кривична дела организованог криминала подразумевају: кривична дела за која је прописана казна затвора у трајању од четири године или тежа казна, која су извршена од стране организоване криминалне групе, у складу са домаћим правом; организовање и припадност организованој криминалној групи, у складу са домаћим правом. Кривична дела корупције обухватају: злоупотребу положаја од стране службеног или одговорног лица; активно и пасивно противзаконито посредовање коришћењем утицаја; активно и пасивно подмићивање службеног лица; активно и пасивно подмићивање у приватном сектору; проневера.

¹⁸ Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Македоније о полицијској сарадњи „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 13/2013.

односе на заштиту сведока. Комуникација између страна уговорница по правилу се спроводи писаним путем, а у изузетним случајевима и усмено уз обавезу достављања писаног захтева у року од 24 сата. Споразумом су прописани и посебни облици полицијске сарадње који се нарочито односе на: сузбијање корупције и других кривичних дела против службене дужности; контролисане испоруке (одобравање контролисаних испорука на својим територијама); прикривене иследнике (ангажовање прикривеног иследника на територији стране уговорнице); заштиту сведока (размена информација, логистика, пријем лица која захтевају заштиту); слање официра за везу; упућивање службених лица (ради спречавања и расветљавања кривичних дела, отклањање опасности по јавну безбедност у време туристичке сезоне и у другим оправданим случајевима); сарадњу у области безбедности на спортским приредбама са повећаним безбедносним ризиком. Поред наведених области, споразум регулише и питања заштите личних и тајних података и правни статус службених лица када поступају на територији стране уговорнице.

Билатерална сарадња између Републике Србије и Федерације БиХ

Правна помоћ у кривичним стварима:

Уговор између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима, потписан у Сарајеву 24. фебруара 2005. године.¹⁹ С обзиром да је уговор потписан у време важења државне заједнице СЦГ, 2010. године је уследила његова измена и допуна. Правна помоћ у грађанским стварима према одредбама овог уговора обухвата: ослобођење од давања обезбеђења парничних трошкова и ослобођење од плаћања трошкова судског поступка; поступање по замолницама у грађанским стварима; заоставштине и признање и извршење судских и арбитражних одлука. Правна помоћ у кривичним стварима обухватала је: опште видове правне помоћи; привремену предају лица лишеног слободе; заштиту личне слободе; присуство радњама правне помоћи; обавештења из казнене евиденције; уступање и преузимање кривичног гоњења.

Уговор између Републике Србије и Босне и Херцеговине о изменама и допунама Уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима, потписан у Београду 26. фебруара 2010. године, потврђен 22. децембра 2010. године.²⁰ Измене и допуне овог

¹⁹ Закон о потврђивању Уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима "Службени лист СЦГ" – Међународни уговори, бр. 6/2005.

²⁰ Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Босне и Херцеговине о изменама и допунама Уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о правној

уговора у области правне помоћи у кривичним стварима тичу се општих видова правне помоћи који обухватају: 1) извршење процесних радњи, као што су позивање и достављање писмена, саслушање окривљеног, испитивање сведока и вештака, увиђај, претрес просторија и лица, привремено одузимање предмета; 2) примену мера, као што су надзор и снимање телефонских и других разговора или комуникација и оптичка снимања лица, контролисана испорука, пружање симулованих пословних услуга, склапање симулованих правних послова, ангажовање прикривеног истражника, рачунарско претраживање и обрада података; 3) размену обавештења и достављање писмена и предмета који су у вези са кривичним поступком у држави молиљи, достављање података без замолнице, коришћење аудио и видео-конференцијске везе, формирање заједничких истражних тимова; и 4) привремену предају лица лишеног слободе ради испитивања пред надлежним органом државе молиље. Уговором је такође прописана могућност: формирања заједничких истражних тимова; достављања података без замолнице; као и подношења захтева за притварање пре подношења замолнице.

Уговор између Републике Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима, потписан у Сарајеву 24. фебруара 2005. године.²¹ Као и у претходном случају, овај уговор, који је потписан у време важења државне заједнице Србије и Црне Горе, измењен је и допуњен 2010. године. Према одредбама уговора, стране уговорнице обавезују се да ће, на основу замолнице, у складу са условима прописаним уговором, међусобно да извршавају правноснажне судске одлуке у кривичним стварима које донесе суд једне државе уговорнице против држављана друге државе уговорнице или против лица која на њеној територији имају пребивалиште, тако што ће: 1) вршити надзор над лицима којима је изречена условна кривична санкција у току времена проверавања; и 2) извршавати казне затвора и друге мере које подразумевају лишење слободе.

Уговор између Републике Србије и Босне и Херцеговине о изменама и допунама уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима, потписан у Београду 26. фебруара 2010. године, потврђен 22. децембра 2010. године.²² Према изменама

помоћи у грађанским и кривичним стварима “Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 13/2010.

²¹ Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима “Службени лист СЦГ” – Међународни уговори број 6/2005.

²² Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Босне и Херцеговине о изменама и допунама уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима “Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 13/2010.

и допунама уговора, надзор или извршење, уколико се осуђено лице налази у замољеној држави, преузеће се: ако је осуђено лице држављанин државе извршења или у њој има пребивалиште; ако је судска одлука правноснажна; ако је дело на коме се заснива правноснажна судска одлука кривично дело према праву обе државе уговорнице. Уколико се осуђено лице у време подношења замолнице налази на издржавању кривичне санкције, трансфер у другу државу у циљу извршења кривичне санкције ће се дозволити ако су, поред наведених услова, испуњени и следеће услови: ако је осуђено лице дало своју сагласност; ако осуђено лице у време подношења замолнице треба да издржи још најмање шест месеци од изречене кривичне санкције; и ако су државе уговорнице постигле сагласност.

Полицијска сарадња:

Споразум између Владе Републике Србије и Већа министара Босне и Херцеговине о полицијској сарадњи, сачињен у Београду 24. септембра 2010. године, потврђен 31. марта 2011. године.²³ Предмет споразума обухвата сарадњу у области: 1) отклањања опасности за јавну безбедност и јавни ред; 2) спречавања и расветљавања кривичних дела, а нарочито у области организованог криминала, тероризма и корупције; 3) стања безбедности у заштити државне границе у пограничном подручју; 4) образовања и стручног усавршавања кадрова и превенцији криминала; 5) заштите сведока; 6) слања официра за везу, и 7) заштите података. Споразумом су прописани и посебни облици полицијске сарадње који се поред осталог односе на контролисане испоруке и употребу прикривеног иследника. Сарадња у области контроле и обезбеђења државне границе, заштите података и правни статус службених лица када се налазе на територији друге уговорне стране, такође представљају неке од области које су регулисане споразумом.

Билатерална сарадња између Републике Србије и Републике Српске.

Споразум о успостављању специјалних паралелних односа између Републике Србије и Републике Српске, потписан 26. септембра 2006. године у Бања Луци, потврђен 23. јула 2007. године.²⁴ Споразум је потписан у жељи страна уговорница да, у складу са Дејтонским мировним споразумом, успостављањем специјалних паралелних односа, остварују развој институционалних и свих других облика сарадње у оквиру општих политичких и привредних услова, уз уважавање посебних интереса и развој транспарентне сарадње њихових

²³ Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Већа министара Босне и Херцеговине о полицијској сарадњи „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 1/2011.

²⁴ Закон о потврђивању Споразума о успостављању специјалних паралелних односа између Републике Србије и Републике Српске „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 70/2007.

извршних, законодавних и других институција. Према одредбама споразума, области у којима ће се унапређивати сарадња, поред осталог, обухватају: законодавство, заштиту слобода и права грађана у складу са највишим међународним признатим стандардима и сузбијање криминала. Надлежно тело за остваривање сарадње јесте Веће које чине председници Републике и председници Владе страна уговорница, а остваривање сарадње у области законодавства остварује се редовним контактима између Народних скупштина и надлежних скупштинских тела страна у споразуму.

Билатерална сарадња између Републике Србије и Републике Црне Горе

Правна помоћ у кривичним стварима:

*Уговор између Републике Србије и Црне Горе о изручењу, сачињен у Подгорици 29. маја 2009. године, потврђен 5. маја 2010. године.*²⁵ Предмет овог уговора јесте *изручење окривљених и осуђених лица*, а његово спровођење подразумева обавезу држава уговорница да ће под условима предвиђеним уговором, на молбу, изручивати једна другој лица која се гоне због кривичног дела или се траже ради извршења правноснажно изречене казне затвора или мере безбедности, односно васпитне мере од стране правосудних органа државе молиље. Начин комуницирања у примени уговора врши се по правилу преко министарства правде, односно дипломатским путем ако за то постоје оправдани разлози, а у хитним случајевима посредством Интерпола. Уговором је поред осталог прописано да се изручење може извршити само за кривична дела за која је у државама уговорницама прописана казна затвора у трајању од најмање једне године или се може изрећи мера безбедности, односно васпитна мера у трајању дужем од једне године (начело идентитета норме или обостране кажњивости). Што се тиче изручења у циљу извршења правноснажно изречене казне затвора или мере безбедности, односно васпитне мере, дозволиће се за кривична дела која су кажњива према праву обе државе уговорнице и ако трајање казне затвора или мере безбедности, односно васпитне мере или њихов остатак који треба да се изврши износи најмање четири месеца, као и у случајевима када треба извршити више казни или мера безбедности, односно васпитних мера, чији збир износи најмање четири месеца. Уговором су прописани и разлози за одбијање изручења, односно његово одлагања и привремено изручење, као и институт поједностављеног изручења који се примењује ако лице које се изручује, пред надлежним судом изјави да је сагласно са таквим начином изручења. У складу са начелом специјалности, изручено лице не може да буде кривично гоњено,

²⁵ Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Црне Горе о изручењу „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 1/2010.

подвргнуто извршењу казне или било којој другој мери ограничења слободе или изручено трећој држави, за било које кривично дело извршено пре изручења, које није предмет изручења. Уговором о изменама и допунама Уговора између Републике Србије и Црне Горе о изручењу, сачињеним у Београду 29. октобра 2010. године, потврђен 31. марта 2011. године („Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 1/2011), прописано је изручење сопствених држављана, само за кривична дела организованог криминала, против човечности и других добара заштићених међународним правом, корупције и прања новца, за која је према праву обе државе уговорнице прописана казна затвора у трајању од четири године или тежа казна, односно мера која подразумева лишење слободе, као и за остала тешка кривична дела, односно тешке облике кривичних дела, за која је прописана казна затвора у трајању од најмање пет година или тежа казна, односно мера која подразумева лишење слободе. Изручење сопствених држављана у циљу извршења правоснажно изречене казне затвора или мере која подразумева лишење слободе дозволиће се ако су испуњени услови прописани овим уговором само за наведена кривична дела и ако изречена казна затвора или мера која подразумева лишење слободе, односно њихов остатак који се треба извршити, износи најмање две године. Кривичним делима организованог криминала, кривичним делима против човечности и других добара заштићених међународним правом и кривичним делом прања новца, сматрају се кривична дела која су као таква прописана домаћим правом држава уговорница, а кривична дела корупције су: злоупотреба службеног положаја, трговина утицајем по Кривичном законнику Републике Србије, односно противзаконит утицај по Кривичном законнику Црне Горе, примање и давање мита, проневера.

Уговор између Републике Србије и Црне Горе о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима, сачињен 29. маја 2009. године у Подгорици, потврђен 5. маја 2010. године.²⁶ Предмет уговора јесте извршење правоснажне судске одлуке у кривичним стварима које је донео суд једне државе уговорнице против држављана друге државе уговорнице или против лица која на њеној територији имају пребивалиште, који подразумева: извршавање казне затвора и друге мере лишења слободе; извршавање казне затвора и друге мере лишења слободе уз премештај (трансфер) осуђених лица; извршавање надзора над лицима којима је изречена условна осуда у току времена проверавања. Услови за извршење или надзор тичу се испуњења следећих претпоставки: да је осуђено лице држављанин државе извршења или у њој има пребивалиште; да је судска одлука правоснажна и извршна; да је дело на коме се заснива судска одлука кривично дело према праву обе државе

²⁶ Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Црне Горе о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 1/2010.

уговорнице; да дело на коме се заснива судска одлука, по мишљењу државе извршења, није политичке или војне природе; да извршење или надзор нису у супротности са основним начелима правног поретка државе извршења; да извршење или надзор нису у супротности са другим обавезама државе извршења из мултилатералних конвенција; да се у држави извршења против осуђеног лица не води кривични поступак због кривичног дела за које се тражи пренос извршења или надзора; да осуђено лице у држави извршења није већ правноснажно осуђено за исто кривично дело или ослобођено од оптужбе; да извршење кривичне санкције није застарело према праву једне од држава уговорница; да судска одлука није донета у одсуству осуђеног; да осуђено лице не ужива право азила у држави изрицања.

Полицијска сарадња:

Споразум између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о полицијској сарадњи, потписану Бечићима 17. марта 2011. године, потврђен 18. октобра 2011. године.²⁷ У складу са националним законодавством, предмет споразума може бити: 1) утврђивање власника и лица на која су возила регистрована, као и лица која управљају моторним возилима, превозним средствима намењеним за ваздушни или водени саобраћај; 2) провере о возачким дозволама, пловидбеним дозволама и сличним дозволама; 3) утврђивање пребивалишта, боравишта и њиховог правног основа; 4) утврђивање власника и корисника телефонских прикључака или других телекомуникационих уређаја; 5) утврђивање идентитета; 6) информације о пореклу ствари, на пример, оружја, моторних возила и пловила (провере у вези са правним основом); 7) информације о поседовању и власништву непокретности, покретности и хартија од вредности; 8) усклађивање и покретање првих мера потраге; 9) посебне доказне радње; 10) прикупљање потребних обавештења; 11) спровођење конкретних мера при пружању заштите сведока; 12) откривање, обезбеђење трагова, анализа и упоређивање трагова. Посебни облици полицијске сарадње који су регулисани споразумом, односе се на: 1) сузбијање корупције и других кривичних дела против службене дужности (размена искустава, превенција, размена информација); 2) контролисане испоруке (дозвољавање контролисане испоруке); 3) послове прикривеног иследника (помоћ у вођењу истрага помоћу прикривеног иследника, ангажовање прикривеног иследника уговорне стране молиље); 4) заштиту сведока (размена информација, логистичка помоћ, пријем лица које је потребно заштитити); 5) слање официра за везу; 6) сарадња у области безбедности у спорту и великих манифестација; 7) сарадња у области заштите државне границе. Споразум такође регулише област размене и заштите личних и тајних

²⁷ Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о полицијској сарадњи „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 8/2011.

података и правни статус службених лица једне уговорне стране када се налазе на територији друге.

3) ИЗВОРИ

- Милошевић, З., *Политичка*, Институт за политичке студије, Београд, 2010.
- Бејатовић, С., *Међународна кривичноправна помоћ и међународни кривични суд*, Интермех, Београд, стр. 2007.
- Васиљевић, Т., Грубач, М., *Коментар Законика о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, 2002.
- Закон о заштити података о личности „Службени гласник РС“, бр. 97/2008, 104/2009-др. закон, 68/2012-одлука УС и 107/2012.
- Закон о потврђивању Споразума о успостављању специјалних паралелних односа између Републике Србије и Републике Српске „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 70/2007.
- Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Већа министара Босне и Херцеговине о полицијској сарадњи „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 1/2011.
- Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Словеније о полицијској сарадњи „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 4/2013.
- Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Хрватске о полицијској сарадњи „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 19/2010.
- Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Македоније о полицијској сарадњи „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 13/2013.
- Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о полицијској сарадњи „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 8/2011.
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Босне и Херцеговине о изменама и допунама Уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима “Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 13/2010.
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Босне и Херцеговине о изменама и допунама уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима “Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 13/2010.

- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Македоније о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 5/2012.
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Македоније о изручењу „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 6/2012.
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Словеније о изручењу „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 9/2011.
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Словеније о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 9/2011.
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Словеније о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 5/2012.
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Републике Хрватске о изручењу „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 13/2010.
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Црне Горе о изручењу „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 1/2010.
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Црне Горе о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 1/2010.
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима „Службени лист СЦГ – Међународни уговори“ број 6/2005.
- Закон о потврђивању Уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима „Службени лист СЦГ – Међународни уговори“, бр. 6/2005.

3) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Из истраживања налазимо да је овим обликом сарадње између Републике Србије и држава с подручја бивше СФР Југославије у највећој мери обухваћена област изручења окривљених и осуђених лица, односно извршавања судских одлука у кривичним стварима, док је у мањој мери обухваћена област правне помоћи у грађанским и кривичним стварима, односно област успостављања специјалних паралелних односа. Изручење се по правилу односи на лице против којег је покренут кривични поступак или је изречена правноснажна судска одлука, док се извршење судских одлука у кривичним стварима односи на извршавање правноснажне судске одлуке или трансфер осуђених лица, односно мере надзора над условно осуђеним лицима. Правна помоћ у

грађанским стварима по правилу се односи на трошкове поступка и доказивање, а правна помоћ у кривичним стварима односи се на предузимање појединих процесних радњи. Закључени билатерални споразуми односе се на полицијску сарадњу која обухвата веома широку област криминалистичко оперативних и процесно криминалистичких мера и радњи. Примарна заступљеност кривичноправне и безбедносне помоћи и сарадње у довољној мери указује опредељеност страна потписница за успешну борбу против свих облика криминалитета и успостављања стабилног система безбедности на територији држава Западног Балкана. Либерализација граничног режима у оквиру Европске уније и Шенгенског споразума, поред добробити грађанима, веома је погодовала покретљивости криминалних група и њиховим делатностима, нарочито када се посматра из аспекта бекства учинилаца кривичних дела са места извршења и веома брзог напуштања територије државе у којој је кривично дело извршено. Отуда су у оквиру државне реакције закључени међународни билатерални уговори којима се ефикасније прикупљају докази а окривљени чине доступним правди. Перманентност, правовременост, безбедносна ефикасност и процесна ваљаност свих мера предузетих у оквиру безбедносне сарадње и кривичноправне помоћи представља један од кључних предуслова успешне борбе против криминалитета и стања безбедности у целини.